

ข่าวสาร ความปลอดภัยด้านเคมีวัตถุ NEWSLETTER ON CHEMICAL SAFETY

ปีที่ 12 ฉบับที่ 1

กุมภาพันธ์ 2550

สาระในฉบับ

- ☞ จากสมุนไพรมัน...สู่...ไบโอดีเซล 1
สถานการณ์การได้รับพิษจากเมล็ด..."สบู่ดำ"
- ☞ การประชุมระหว่างรัฐบาลว่าด้วยความปลอดภัยของสารเคมี ครั้งที่ 5 4
Fifth Session of the Intergovernmental Forum on Chemical Safety (FORUM V)
- ☞ Thailand Chemical Safety Website 7

จากสมุนไพรมัน...สู่...ไบโอดีเซล...

สถานการณ์การได้รับพิษจากเมล็ด..."สบู่ดำ"

แสงโสม เกิดคล้าย
สำนักกระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค

จาก ปัญหาการขาดแคลนน้ำมันเชื้อเพลิงที่เป็นแหล่งพลังงานสำคัญ มนุษย์จำเป็นต้องพยายามหาพลังงานอื่นมาทดแทน "พลังงานที่ได้จากพืช" เป็นพลังงานอย่างหนึ่งที่อาจจะหาได้ไม่ยากนัก ในประเทศไทยที่เป็นแหล่งเกษตรกรรมมีพืชหลายชนิดสามารถนำมาสกัดเป็นน้ำมันเชื้อเพลิง ได้แก่ ปาล์ม มันสำปะหลัง อ้อย ละหุ่ง และสบู่ดำ ฯลฯ ปัจจุบันรัฐบาลมีทิศทางในการสนับสนุนให้เกษตรกรหันมาปลูกพืช เพื่อใช้เป็นแหล่งพลังงานทดแทนกันอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะ สบู่ดำ ซึ่งเป็นพืชที่มีในท้องถิ่น และพืชสมุนไพร ทำให้พื้นที่ที่เคยเป็นนาข้าว สวนผลไม้ ได้เปลี่ยนมาปลูกสบู่ดำแทน เนื่องจากปลูกและดูแลง่าย แต่อย่างไรก็ตาม พืชแต่ละชนิดมีทั้งประโยชน์และโทษ หากนำมาใช้ไม่ถูกวิธี และไม่ได้ป้องกันอันตราย ที่อาจเกิดพิษต่อร่างกาย จากความรู้เท่าไม่ถึงการณ์

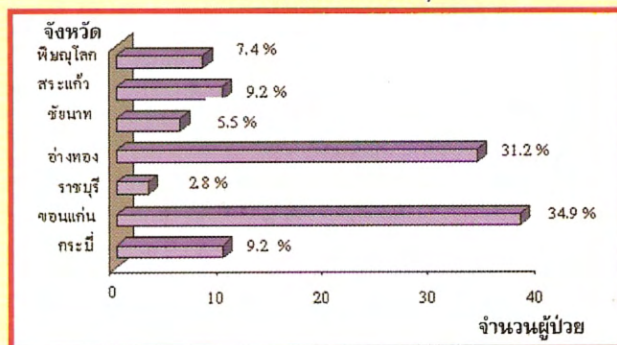
จากบทเรียนเมื่อ 5-10 ปี ที่ผ่านมา พบว่า เกษตรกรมีการปลูกมันสำปะหลังกันมาก เพื่อใช้เป็นพืชเศรษฐกิจ แต่ในขณะเดียวกัน ก็มีเกษตรกร และครอบครัวหลายคน ที่ได้รับพิษจากการรับประทานมันสำปะหลังดิบ ถึง 663 ราย (ระหว่าง 2544-2547, รายงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยา สำนักกระบาดวิทยา) การเกิดพิษจากสบู่ดำคงไม่ได้แตกต่างไปจากช่วงที่มีการสนับสนุนให้เกษตรกรปลูกมันสำปะหลังมากนัก เนื่องจากไม่ได้มีการบอกเตือนถึงพิษอันตรายของเมล็ดสบู่ดำ ที่ปลูกกันแพร่หลาย

ทั้งในบ้าน โรงเรียน และแปลงเกษตรทำให้มีรายงานของการได้รับพิษในเด็กที่กินเมล็ดสบู่ดำเข้าไป เป็นจำนวนมาก และมีแนวโน้มสูงขึ้น

สถานการณ์การได้รับพิษของเมล็ดสบู่ดำ

สำนักกระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข ได้เฝ้าระวังพิษจากการกินเมล็ดสบู่ดำ ในปี พ.ศ. 2549 พบว่ามีรายงานการเกิดพิษ จำนวน 10 ครั้ง ในจังหวัด ขอนแก่น (4 ครั้ง) รวมทั้งในจังหวัดอ่างทอง ชัยนาท กระบี่ สระแก้ว พิษณุโลก และราชบุรี (จังหวัดละ 1 ครั้ง) โดยเกิดในโรงเรียน 5 ครั้ง (ร้อยละ 50) ในชุมชน 5 ครั้ง (ร้อยละ 50) (รูปที่ 1)

รูปที่ 1 ร้อยละของผู้ป่วยที่ได้รับพิษจากการกินเมล็ดสบู่ดำ จำแนกตามจังหวัดที่เกิดเหตุ

ต่อจากหน้า 1

จำนวนผู้ป่วยทั้งสิ้น 109 ราย ไม่มีผู้ป่วยเสียชีวิต เป็นเด็กอายุต่ำกว่า 10 ปี (ร้อยละ 68.8) และอายุมากกว่า 10 ปี (ร้อยละ 34.9) (รูปที่ 2)

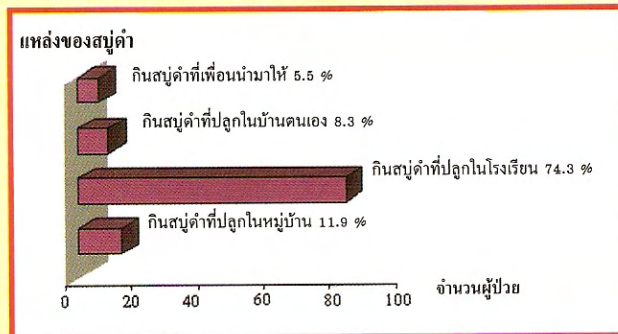
รูปที่ 2 ร้อยละของผู้ป่วยที่กินเมล็ดสับดูดำและเกิดพิษ จำแนกตามกลุ่มอายุ

การกินเมล็ดสับดูดำ ส่วนใหญ่ผู้ป่วยไม่ทราบว่า จะเกิดพิษเมื่อกินเข้าไป เนื่องจากเมล็ดสับดูดำ มีรสชาติมัน อร่อยเหมือนกินเม็ดบัว หรือถั่วลิสง และเด็กเล็กมักจะถูกชักชวนจากเด็กรุ่นพี่ให้กินโดยบอกว่า กินได้ บางรายเคยเห็นพ่อแม่กิน หรือใช้ทำในปาก จึงคิดว่า กินแล้วไม่เป็นอันตราย

ลักษณะแหล่งของต้นสับดูดำที่เด็กนำมากิน พบว่า เป็นต้นสับดูดำที่ปลูกในโรงเรียน 5 ครั้ง (81 ราย) ปลูกในหมู่บ้าน 2 ครั้ง (13 ราย) ปลูกในบ้าน 2 ครั้ง (9 ราย) และ เพื่อนนำมาให้ 1 ครั้ง (6 ราย) (รูปที่ 3)

รูปที่ 3 ร้อยละของผู้ป่วยที่ได้รับพิษจากการกินเมล็ดสับดูดำ จำแนกตาม สถานที่ปลูกต้นสับดูดำ

อาการที่เกิดขึ้นหลังจากกินเมล็ดสับดูดำ เกือบทุกรายมีอาการ คลื่นไส้ อาเจียน ปวดท้อง ท้องร่วง ถ่ายเหลว ซึ่งความรุนแรงขึ้นอยู่กับปริมาณที่แต่ละคนกินเข้าไป อาการเกิดขึ้นตั้งแต่หลังกินเข้าไป ประมาณ 30 นาที - 1 ชั่วโมง และยังไม่มีพบการรายงานที่มีอาการรุนแรงถึงขั้นเสียชีวิต

ลักษณะของต้นสับดูดำ

“ต้นสับดูดำ” มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Jatropha curcal L.* วงศ์ Euphorbiaceae มีชื่อเรียกตามพื้นเมืองในแต่ละภาค เช่น ภาคกลาง เรียก สับดูดำ ภาคเหนือ เรียก

ละหุ่งอ้ว ภาคอีสาน เรียก มะเข่า สีหลอด ภาคใต้เรียก หงเทก ต้นสับดูดำมีลักษณะเป็นไม้พุ่มสูง 3-5 เมตร มียางเหนียว สีเหลือง ใบมี 3-5 หยัก ฐานใบเว้าเป็นรูปหัวใจดอกเล็กสีเหลือง อมเขียว ผลรูปรี ผิวเรียบ ผลอ่อนเป็นสีเขียว ผลแก่จะมีสีเหลืองแล้วเป็นสีน้ำตาลดำ เมื่อแก่จัดจะแตกเป็น 3 พู แต่ละพูมี 1 เมล็ด

ประโยชน์ของสับดูดำ

1. ใช้เป็นพืชสมุนไพร ตามตำรายาแผนไทย สับดูดำมีสรรพคุณเป็นส่วนผสมทางยาตำราต่าง ๆ ที่จำแนกออกเป็น ส่วนต่าง ๆ ได้ดังนี้ ต้น เป็นยาถ่าย ยาเบื่อปลา เปลือก เป็นยาถ่ายพยาธิ แก้วปวดท้อง เนื้อไม้ แก้วพิษตานซาง ถอนพิษที่ทำให้ตัวร้อน แก้วปากและลิ้นเปื่อยพุพอง แก้วลิ้นเป็นฝ้าละออง ใบ แก้วพิษตานซาง ถอนพิษที่ทำให้ตัวร้อน แก้วปากลิ้นเปื่อยพุพอง แก้วลิ้นเป็นฝ้าละออง เมล็ด แก้วปวดตามข้อ แก้วโรคผิวหนัง เป็นยาระบาย ยาถ่ายอย่างแรง มีพิษทำให้คลื่นไส้ เป็นยาเบื่อหนู ขับพยาธิ แก้วปวดท้อง ยาง แก้วปากเปื่อยพุพอง แก้วลิ้นเป็นฝ้าละออง ใช้เบื่อปลา เป็นต้น

2. ใช้ทำสบู่ ชาวโปรตุเกสนำเข้ามาในช่วงปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา เพื่อรับซื้อเมล็ดไปคั่วบิบเอาน้ำมันสำหรับทำสบู่เนื่องจากมีเมล็ดสีดำ เมื่อนำมาทำสบู่ จึงเรียกว่า สับดูดำ

3. การสกัดเป็นน้ำมันสบู่ โดยการผลสับดูดำแห้ง (ผลสีเหลืองถึงสีดำ) กระเทาะเปลือกออกให้เหลือเฉพาะเมล็ดนำไปล้างน้ำทำความสะอาด นำมาผึ่งลมให้เมล็ดแห้ง นำไปบดเมล็ดให้แตก โดยการทุบหรือบดหยาบ นำเมล็ดที่ได้บดแล้วออกตากแดดเพื่อรับความร้อนประมาณ 30 นาที แล้วนำเมล็ดสับดูดำเข้าเครื่องสกัด (ใช้แรงงานคน) นำน้ำมันที่ได้ไปกรองเพื่อแยกเศษผง เมล็ดสับดูดำ 4 กิโลกรัมสกัดน้ำมันได้ 1 ลิตร น้ำมันสับดูดำเมื่อนำมาเข้ากระบวนการเปลี่ยนแปลงทางเคมี (Tranesterification) จะได้ Methyl ester หรือ Ethyl ester หรือ Butyl ester ขึ้นอยู่กับชนิดของแอลกอฮอล์ที่ใช้ในการทำปฏิกิริยา บางครั้งเรียกว่า ไบโอดีเซล ใช้เป็นพลังงานทดแทนน้ำมันดีเซล กากเมล็ดสับดูดำที่เหลือจากการสกัดน้ำมันมีปริมาณไนโตรเจนสูง ซึ่งเป็นธาตุอาหารที่พืชต้องการจึงสามารถนำไปเป็นปุ๋ยอินทรีย์ของพืชได้

ต่อจากหน้า 2

อาการพิษจากต้นสบู่ดำ

จากข้อมูลแพทย์แผนไทย พบว่า ทุกส่วนของสบู่ดำมีความเป็นพิษ ดังนี้

ใบ มีฤทธิ์ในการฆ่าเชื้อและฆ่าพยาธิ โดยยับยั้งการเจริญของแบคทีเรียกลุ่ม Staphylococcus Bacillus และ Micrococcus

ยาง ที่มีความเข้มข้น 50 เปอร์เซ็นต์ และ 100 เปอร์เซ็นต์ สามารถฆ่าพยาธิไส้เดือนและพยาธิปากขอ และยับยั้งการเจริญของลูกน้ำยุง สาร toxalbumin (curcin) และ phorbol ester ซึ่งมีอยู่ในน้ำยาง หากน้ำยางถูกผิวหนังจะเกิดอาการระคายเคือง บวมแดง แสบร้อนอย่างรุนแรง

ผล ทดสอบกับปลาคาร์พ พบว่า พิษของ phorbol ester ทำให้ปลาเจริญเติบโตช้าลง มีมูกในอุจจาระและไม่กินอาหาร แต่ถ้าหยุดให้ phorbol ester ปลาจะกลับมากินอาหาร เป็นปกติ ได้ทดสอบกับตัวอ่อนในครรภ์ของหนู พบว่าผลสบู่ดำทำให้หนูแท้งได้

เมล็ด เมล็ดของสบู่ดำ มีสาร curcin มีฤทธิ์ต่อมนุษย์และสัตว์หลายชนิด พบว่า สารพิษ curcin มีฤทธิ์ยับยั้งการสร้างโปรตีน แต่ในทางกลับกันพบว่า ในเมล็ดสบู่ดำ มีสารบางชนิดซึ่งมีฤทธิ์เป็น tumor promoter ทำให้เซลล์มีเนื้องอก

พิษเฉียบพลันของเมล็ดสบู่ดำ เมื่อให้สบู่ดำทางปากในหนูถีบจักร พบว่า ทำให้หนูตาย เนื่องจากการคั่งในหลอดเลือดและ/หรือ เลือดออกในลำไส้ใหญ่ ปอด

หากกินเมล็ดและน้ำมันเข้าไปประมาณ 30-60 นาที จะทำให้เกิดอาการคลื่นไส้ อาเจียน ปวดท้อง ท้องเสีย ถ่ายเป็นเลือด โดยในรายที่มีอาการรุนแรงอาจมีอาการเกร็งของกล้ามเนื้อที่มีอและเท้า หายใจเร็ว หอบ ความดันเลือดต่ำ หัวใจเต้นผิดปกติ บางรายอาจถึงขั้นเสียชีวิตได้ กรณีที่เป็นสายพันธุ์ที่มีสารเป็นพิษสูง

หากรับประทานเพียงแค่ว่า 3 เมล็ด ก็เป็นอันตรายแก่ระบบทางเดินอาหาร แต่บางพันธุ์กินถึง 50 เมล็ด ก็ไม่เป็นอันตราย

การป้องกันและรักษาอาการพิษจากสบู่ดำ

หากกินเมล็ดสบู่ดำเข้าไป ให้ดื่มนมจำนวนมากๆ หรือทำให้อาเจียนออกมา และรีบส่งผู้ป่วยพบแพทย์ทันที และหากผิวหนังสัมผัสน้ำยาง ให้รีบล้างออก ด้วยน้ำสะอาด หรือน้ำสบู่ทันที และควรหลีกเลี่ยงการสัมผัสหรือรับประทานเมล็ดสบู่ดำ

ข้อเสนอแนะเพื่อลดการดำเนินการป้องกัน

จากสถานการณ์การได้รับพิษจากเมล็ดสบู่ดำ พบว่า ส่วนใหญ่มักเกิดในเด็กวัยเรียน ตั้งแต่อายุ 3-15 ปี ซึ่งเกิดจากความไม่รู้ถึงพิษภัยที่มีอยู่ในต้นสบู่ดำ เนื่องจากคิดว่าเป็นพืชสมุนไพร และมีมีการปลูกแพร่หลายในบ้าน ชุมชน โรงเรียน และแปลงสาธิตเกษตร ฯลฯ จึงไม่น่าเป็นอันตรายต่อร่างกาย และการได้รับพิษส่วนใหญ่ เกิดในโรงเรียน ดังนั้น กลุ่มเป้าหมายสำคัญคือ กลุ่มเด็กวัยเรียน ที่ควรมีมาตรการและแนวทางป้องกัน ดังนี้

1. ควรให้ความรู้ และความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ประชาชน และเด็กในโรงเรียน เพื่อให้ทราบถึงพิษภัยที่เกิดจากการสัมผัสหรือกินเมล็ดสบู่ดำ ตลอดจนการนำมาใช้ประโยชน์อย่างถูกวิธี
2. โรงเรียน หรือชุมชน ควรมีการเฝ้าระวังอันตรายที่เกิดจากการได้รับพิษจากต้นสบู่ดำ โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กเล็ก หรือเด็กนักเรียนระดับอนุบาลและประถมศึกษา
3. กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงศึกษาธิการ ควรมีการรณรงค์อย่างจริงจัง และต่อเนื่อง และควรนำเข้าสู่หลักสูตรการเรียนรู้อันเกี่ยวกับพืชที่เป็นพิษ

เอกสารอ้างอิง

1. กลุ่มงานพัฒนาวิชาการแพทย์ไทย, สถาบันการแพทย์แผนไทย **พืชสมุนไพร** : 2548
2. กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน, กรมพลังงาน. **การคัดเลือกพันธุ์สบู่ดำเพื่อใช้เป็นเชื้อเพลิง**, มีนาคม : 2549.
3. สำนักวิจัยและส่งเสริมการเกษตร, มหาวิทยาลัยแม่โจ้. **สบู่ดำ พืชมหัศจรรย์**, เอกสารเผยแพร่ : 2549
4. สำนักกระบวนวิทยา, กรมควบคุมโรค, **รายงานการสอบสวนอาหารเป็นพิษ**, พิษมีพิษ: สบู่ดำ : 2548
5. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร.[2006 Jan 20]. Available from : URL : <http://aopdm01.doae.go.th/data/physicnut21.htm>
6. Horiuchi T, et al. 1987. Available from : URL : <http://cancerres.aacjournals.org/cgi/content/abstract/48/20/5800>
7. Lin J, et al. 2003. Available from : URL : <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/entrez/query.fcgi.cmd=Retrieve&db=PubMed&listuids=31062788>
8. Kingsbury 1964 . Available from : URL : <http://www.inchem.org/clocuments/pims/plant/jcurc.htm>

การประชุมระหว่างรัฐบาลว่าด้วยความปลอดภัยของสารเคมี ครั้งที่ 5

Fifth Session of the Intergovernmental Forum on Chemical Safety (FORUM V)

ภญ. สุวิชชา อรรถวรรัตน์

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

1. บทนำ

“Intergovernmental Forum on Chemical Safety : IFCS” หรือ เวทีความร่วมมือระหว่างประเทศว่าด้วยความปลอดภัยด้านสารเคมี” เพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิก องค์การระหว่างประเทศ และองค์กรเอกชนทั่วโลก ได้สถาปนาขึ้นเมื่อปี 1994 ตามมติที่ประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา เมื่อปี 1992 ณ ประเทศบราซิล ปัจจุบันมีสมาชิก 160 ประเทศ (ข้อมูล ณ วันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2550) ซึ่งต่างเล็งเห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องร่วมมือและพึ่งพากัน เพื่อให้มีการใช้สารเคมีอย่างปลอดภัยต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก

IFCS กำหนดจัดการประชุมทุก 3 ปี โดยประชุมมาแล้วรวม 5 ครั้ง ครั้งแรก ณ ประเทศสวีเดน เมื่อปี 1994 ครั้งที่ 2 ณ ประเทศแคนาดา เมื่อปี 1997 ครั้งที่ 3 ณ ประเทศบราซิล เมื่อปี 2000 และการประชุมครั้งที่ 4 ณ ประเทศไทย เมื่อปี 2003

สำหรับการประชุมครั้งนี้เป็นการประชุมครั้งที่ 5 โดยมีรัฐบาลฮังการีเป็นเจ้าภาพ และจัดขึ้นระหว่างวันที่ 25-29 กันยายน 2549 ณ กรุงบูดาเปสต์ ประเทศฮังการี ภายใต้ประเด็นหลัก (Theme) “ความปลอดภัยด้านสารเคมีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” หรือ “Chemical Safety for Sustainable Development”

การประชุมครั้งนี้ มีผู้เข้าร่วมประชุม ประกอบด้วย ผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐ 81 ประเทศ ผู้แทนจากองค์การระหว่างประเทศ 12 องค์กร และ NGOs ด้านสิ่งแวดล้อม สารเคมี

อุตสาหกรรม แรงงาน และวิทยาศาสตร์ 64 องค์กร

คณะผู้แทนไทยประกอบด้วย นายแพทย์เรวัต วิศวธรเวช รองปลัดกระทรวงสาธารณสุข เป็นหัวหน้าคณะ และนายศิริธัญญ์ ไพโรจน์บริบูรณ์ ที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี ฝ่ายข้าราชการประจำ เป็นรองหัวหน้าคณะ และมีผู้แทนจากกระทรวงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายใต้คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนาวิทยาศาสตร์การจัดการสารเคมี

การประชุมครั้งนี้มีนายแพทย์สุวิทย์ วิบุลผลประเสริฐ (ประเทศไทย) เป็นประธาน IFCS พร้อมด้วยรองประธานจาก 5 ภูมิภาค ได้แก่ (1) ภูมิภาคตะวันตก คือ Mr. David Brown (ประเทศสหรัฐอเมริกา) (2) ภูมิภาคแอฟริกา คือ Prof. Jamidu Katima (ประเทศแทนซาเนีย) (3) ภูมิภาคยุโรปกลางและตะวันออก คือ Prof. B. Kurlyandskiy (สหพันธรัฐรัสเซีย) (4) ภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก คือ Dr. Ethelyn P. Nieto (ประเทศฟิลิปปินส์) และ (5) ภูมิภาคละตินอเมริกา และหมู่เกาะแคริบเบียน คือ Mr. Julio Monreal Urrutia (ประเทศชิลี)

ประเทศไทยมีความก้าวหน้าในการดำเนินงานด้านความปลอดภัยของสารเคมี จนเป็นที่ยอมรับของนานาชาติ ดังจะเห็นได้จากการประชุมครั้งนี้ คณะกรรมการบริหารของ IFCS ได้มีมติเป็นเอกฉันท์ถวายรางวัล IFCS Special Recognition Award ซึ่งเป็นรางวัลที่มอบให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่ทำคุณประโยชน์ด้านสารเคมีเฉพาะเรื่อง แต่ศาสตราจารย์ ดร. สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี องค์ประธาน

ต่อจากหน้า 4

สถาบันวิจัยจุฬารักษ์ ในฐานะที่ทรงสนับสนุนการสร้างศักยภาพ และงานวิจัยอันทรงคุณค่ายิ่งต่อการพัฒนาความปลอดภัย ด้านสารเคมีอย่างต่อเนื่อง และรางวัล Award of Merit ซึ่งเป็นรางวัลที่มอบให้ผู้ที่ทำคุณประโยชน์ทั่วไปด้านสารเคมี แก่ Mr. Roy Hickman จากประเทศแคนาดา และ Professor Dr. Ulrich Schlottmann จากประเทศเยอรมัน

2. ข้อสรุปในแต่ละประเด็นหลักของการประชุม

2.1 บทบาทของ IFCS ในอนาคต (The Future of IFCS)

ประเด็นสำคัญที่มีการพิจารณากันอย่างกว้างขวางในการประชุมครั้งนี้ คือ IFCS จะมีบทบาทเสริมกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของงานด้านความปลอดภัยของสารเคมีในระดับโลกอย่างไรในอนาคต เมื่อมีการรับรองยุทธศาสตร์ว่าด้วยการจัดการสารเคมีระหว่างประเทศ (SAICM) ในการประชุม International Conference on Chemical Management (ICCM) เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ปี 2006 ณ กรุงดูไบ ประเทศสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ อย่างไรก็ตามที่ประชุมได้ข้อสรุปดังนี้

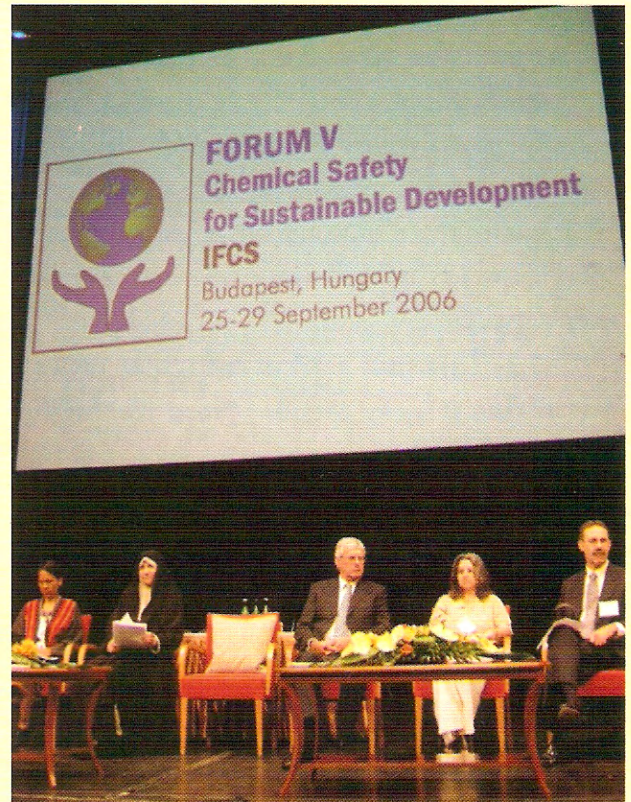
- ให้ IFCS ดำรงบทบาท คือ เป็นเวทีที่เปิดกว้าง โปร่งใส และให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกัน รวมถึงสนับสนุนการนำ SAICM ไปสู่การปฏิบัติ ตลอดจนส่งเสริมการดำเนินงานร่วมกับองค์กร/สถาบันระหว่างประเทศด้านสารเคมี

- จัดตั้งคณะทำงานเพื่อพัฒนา (ร่าง) บทบาทและหน้าที่ของ IFCS ในอนาคต รวมทั้งให้เสนอทางเลือกของแนวทางการบริหารจัดการองค์กร และการพิจารณาให้มีฝ่ายเลขานุการร่วมกับ SAICM เพื่อนำเข้าสู่วาระการพิจารณาในการประชุม Forum VI รวมทั้งการประชุม ICCM ครั้งต่อไป

2.2 เครื่องมือและวิธีการประยุกต์ใช้ Precaution ในงานความปลอดภัยด้านสารเคมี (Tools and Approaches for Applying Precaution in the Context of Chemical Safety)

Precaution คือ การตัดสินใจเพื่อกำหนดมาตรการป้องกันความเสี่ยง ในกรณีที่หลักฐานของความเสี่ยงอันตรายจากสารเคมียังไม่เป็นที่แน่ชัดหรือไม่พอเพียง ที่ประชุม Forum V มีมติเกี่ยวกับขั้นตอนต่อไปเพื่อส่งเสริมศักยภาพประเทศกำลังพัฒนาในเรื่อง Precaution ดังนี้

1. การให้ข้อมูลแก่ประเทศกำลังพัฒนา และประเทศที่มีความผันผวนทางเศรษฐกิจ โดย

ก. จัดทำศูนย์รวม (Portal) ที่เน้นการเชื่อมโยงกับเครื่องมือที่มีอยู่ในปัจจุบัน (เช่นโปรแกรม PRIO ของสวีเดน และโปรแกรมต่างๆ ของ U.S. EPA เป็นต้น) เพื่อให้มีการเข้าถึงได้ง่ายขึ้น รวมทั้งมีการประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ทางด้าน Precaution ในวงกว้าง

ข. พัฒนาเครื่องมืออย่างง่ายซึ่งสามารถช่วยประเทศกำลังพัฒนาให้เข้าใจถึงเหตุผลและวิธีการในการประยุกต์ใช้ Precaution

ค. จัดหาตัวอย่าง ทั้งเชิงบวกและเชิงลบของการใช้ Precaution ของประเทศต่างๆ รวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในภาครัฐกิจ และภาคประชาชน

ง. พัฒนาทำเนียบ ของประเทศและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ที่จะให้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับเครื่องมือ/วิธีการประยุกต์ใช้ Precaution ได้

2. การพัฒนาศักยภาพ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์/ความเชี่ยวชาญในการประยุกต์ใช้ Precaution

ก. จัด Joint Capacity Building Workshop

ข. จัดเวทีเสวนาระหว่างประเทศและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในเรื่องเครื่องมือ/วิธีการเกี่ยวกับ Precaution

ค. จัดทำโครงการนำร่องการประยุกต์ใช้ Precaution กับงานความปลอดภัยด้านสารเคมี ในประเทศกำลังพัฒนา

ต่อจากหน้า 5

ประเทศที่มีความผันผวนทางเศรษฐกิจ โดยเน้นการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วน

ที่ประชุม Forum V เรียกร้องให้มีการดำเนินงานขั้นตอนดังกล่าวทันทีจนกระทั่งถึง Forum VI และสนับสนุนให้ประเทศสมาชิกต่างๆ IGOs และ NGOs ให้ข้อมูล เครื่องมือ/วิธีการ และความช่วยเหลือ เพื่อพัฒนาการดำเนินงาน Precaution ในประเทศกำลังพัฒนาต่อไป

2.3 โลหะหนัก : ความจำเป็นของการจัดการในระดับโลก (Heavy Metals : Need for further global action ?)

วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความเข้าใจของประเทศสมาชิก และกำหนดมาตรการร่วมกันในการแก้ไขปัญหาโลหะหนักปนเปื้อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งปรอท ตะกั่ว แคดเมียมในสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีการนำเสนอผลการศึกษาศึกษาของประเทศสมาชิกด้านสุขภาพ ปัญหา ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ และมาตรการในการแก้ไขปัญหาในระดับภูมิภาคและสากล ทั้งนี้ที่ประชุมได้มีการรับรอง “The Budapest Statement on Mercury, Lead and Cadmium” ดังมีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

1. สนับสนุนให้ประเทศสมาชิกทั้งที่พัฒนาแล้ว และกำลังพัฒนาให้ริเริ่มการใช้มาตรการที่มีความเข้มงวดที่สามารถทำได้ในการออกมาตรการบริหารจัดการเพื่อลดปัญหาจากปรอทในระดับโลก

2. เสนอให้ UNEP Governing Council ริเริ่มและส่งเสริมมาตรการสมัครใจอย่างเข้มแข็งในระดับโลกสำหรับปรอท ตะกั่ว และแคดเมียม ซึ่งรวมถึงความร่วมมือและใช้มาตรการหรือทางเลือกอื่นๆ เพื่อลดความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ รวมทั้งมาตรการทางกฎหมาย

2.4 ของเล่นเด็กกับความปลอดภัยด้านสารเคมี (Toys and chemical safety)

ปัจจุบันมีการคำนึงถึงความปลอดภัยในของเล่นเด็กเพิ่มมากขึ้น ซึ่งปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดอันตรายจากสารเคมีในของเล่น คือ สารเคมีที่เป็นพิษ ดังนั้น ที่ประชุมได้เห็นชอบกับแนวทางการดำเนินงานหลัก 3 ด้าน

1. พัฒนาเครื่องมือ กฎระเบียบ หรือมาตรการเพื่อรับรองว่าของเล่นมีความปลอดภัย สำหรับใช้ในหน่วยงานต่างๆ (ผู้ออกแบบ ผู้ผลิต ผู้จำหน่ายของเล่น รัฐบาลและหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง)

2. จัดให้มีการเจรจาความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ผู้ผลิต ผู้จำหน่าย ผู้บริโภค และผู้มีส่วนได้เสียอื่น เพื่อ

- กำหนดสารเคมีที่ห้ามใช้ในของเล่น รวมทั้งวิจัยหาสารทดแทนสารห้ามใช้

- พัฒนายุทธศาสตร์ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลสารเคมีที่ใช้ในของเล่น และข้อมูลผลไม่พึงประสงค์

- สนับสนุนประเทศต่างๆ รวมทั้งภูมิภาค ในการพัฒนาและแลกเปลี่ยนข้อมูลการเฝ้าระวัง รวมทั้งการแลกเปลี่ยนข้อมูลกับผู้มีส่วนได้เสียอื่น

- พัฒนาการวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบของสารเคมีในของเล่นต่อสุขภาพเด็ก

- ส่งเสริมการให้ความรู้เพื่อกระตุ้นความตระหนักถึงพิษของสารเคมีที่มีอยู่ในของเล่นในกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มผู้ปกครอง บุคลากรทางการแพทย์ ผู้ผลิตของเล่น เป็นต้น

3. สนับสนุนให้ภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมจัดทำแนวทางดำเนินการความปลอดภัยของสารเคมีในของเล่น และพัฒนามาตรฐานระดับนานาชาติของของเล่นต่างๆ ให้ความสอดคล้องกัน

2.5 หัวข้อสำหรับการประชุม IFCS Forum VI (Topics for the future Forum of IFCS)

ที่ประชุมได้กำหนดประเด็นที่จะประชุม Forum VI ณ ประเทศเซเนกัล ในปี 2008 หรือ 2009 ดังนี้

1. นาโนเทคโนโลยี
2. สารที่เป็นพิษ คงทนต่อสิ่งแวดล้อม และสามารถสะสมทางชีวภาพ
3. โลหะหนัก
4. สารทดแทนและทางเลือก
5. การติดตามความคืบหน้าในการดำเนินงานของประเด็นต่างๆ เช่น การประยุกต์ใช้หลัก Precaution ในเรื่องความปลอดภัยด้านสารเคมี เรื่องสารเคมีกับการลดความยากจน การลดช่องว่างระหว่างประเทศในการจัดการสารเคมี และเรื่องของเล่นเด็กกับความปลอดภัยด้านสารเคมี
6. ของเสียอิเล็กทรอนิกส์
7. การจัดการศัตรูพืช โดยวิธีผสมผสาน
8. การปนเปื้อนของสารเคมีในน้ำดื่ม
9. การป้องกันการขนส่งสารเคมีที่ผิดกฎหมาย
10. วิสัยทัศน์เชิงนโยบาย และแผนปฏิบัติการระดับโลกของ SAICM
11. จัดหาหัวข้อ และประเด็นของตาราง C ในเอกสาร SAICM/ICCM.1/4

นอกจากนี้การประชุมครั้งนี้ได้มีการเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารชุดใหม่ของ IFCS โดย Dr.Zotan Szabo จากรัฐบาลฮังการีเป็นประธาน IFCS คนใหม่ และมีรองประธานจาก 5 ภูมิภาคได้แก่ ผู้แทนจากอิหร่าน สโลเวเนีย ซูรินาม สวิสเซอร์แลนด์ และแทนซาเนีย

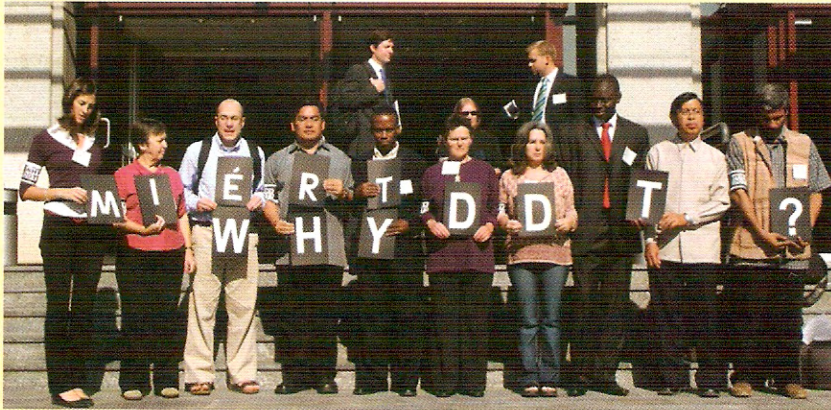
ต่อจากหน้า 6

3. ประโยชน์ที่ประเทศไทยได้รับ

จาก Forum V

คณะผู้แทนไทยได้มีส่วนร่วมในการแสดงความเห็น ข้อเสนอแนะ ทั้งในเวทีอภิปรายกลุ่มใหญ่ และเวทีอภิปราย กลุ่มย่อย หลายประเด็น ทั้งนี้ ประโยชน์ที่ประเทศไทยได้รับจาก Forum V มีดังนี้

- (1) เตรียมความพร้อมในการเจรจาข้อตกลงระหว่าง ประเทศ ภายใต้กรอบอนุสัญญาเกี่ยวกับสารเคมี ซึ่งเป็นสิ่ง กระตุ้นให้เกิดการปรับระบบบริหารจัดการสารเคมีของไทย ให้ทันสมัย ได้มาตรฐานสากล
- (2) ได้รับประโยชน์ทางวิชาการ รวมถึงความช่วยเหลือ เกี่ยวกับความปลอดภัยด้านสารเคมีอย่างเป็นรูปธรรม
- (3) IFCS มีบทบาทในการเกื้อหนุนระบบการจัดการ สารเคมี ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความร่วมมือระหว่างประเทศ

ภายใต้กรอบการพัฒนาอย่างยั่งยืนของโลก ซึ่งเป็นประโยชน์ สำหรับประเทศที่มีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจปานกลาง อย่างประเทศไทย

(4) เกิดกลไกประสานความร่วมมือผู้แทนไทยจาก กระทรวงต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และภาคเอกชน ตลอดจนภาค ประชาชน ในการแสดงท่าทีของไทยในการประชุม Forum V

4. สิ่งที่ประเทศไทยจะต้องรับ ดำเนินการต่อไป

ประเทศไทย โดยกลไกการประสานงานระดับชาติของ คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการ สารเคมี ภายใต้แผนยุทธศาสตร์การจัดการสารเคมีแห่งชาติ สมควรเร่งดำเนินการตามข้อเสนอแนะที่ได้จากการประชุมนานาชาติ Forum V เพื่อพัฒนาให้เกิดความปลอดภัยด้านสารเคมีของ ประเทศอย่างยั่งยืน

Thailand Chemical Safety Website

http://ipcs.fda.moph.go.th/e_ipcs/

ภญ. สุวิษชา อรรถวรรัตน์

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

ข่าว สารความปลอดภัยด้านเคมีวัตถุฉบับนี้จะพาทุกท่านมารู้จักกับเว็บไซต์ที่เป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาความปลอดภัยด้านสารเคมีของประเทศ ซึ่ง คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการ สารเคมีได้จัดทำ Thailand Chemical Safety Website ขึ้น โดยท่านสามารถเข้าชมเว็บไซต์ได้ที่ http://ipcs.fda.moph.go.th/e_ipcs/

วัตถุประสงค์ของเว็บไซต์เพื่อเป็นช่องทางในการ เผยแพร่ข้อมูล ความรู้ให้แก่ หน่วยงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้สนใจทั่วไป ที่ต้องการทราบและค้นหาข้อมูลความปลอดภัยด้าน สารเคมี ซึ่งท่านสามารถสืบค้นข้อมูลเหล่านี้ อาทิ เช่น รายละเอียด

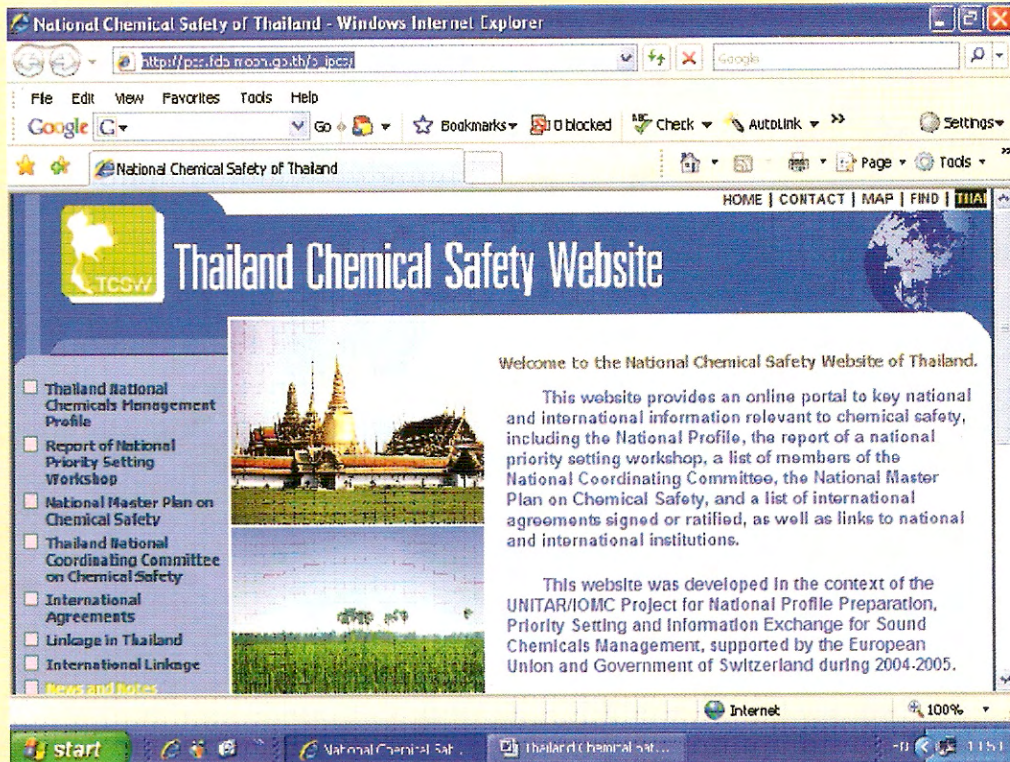
ใน National Profile ที่เป็นทำเนียบ ข้อมูลเพื่อการจัดการ สารเคมีของประเทศ รายงานการประชุมสัมมนาระดับชาติ เรื่อง การจัดการสารเคมีภายในประเทศและการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ การจัดการสารเคมีแห่งชาติ ฉบับที่ 3 รวมถึงรายละเอียดใน แผนแม่บทพัฒนาความปลอดภัยด้านเคมีวัตถุแห่งชาติ ฉบับที่ 1 และฉบับที่ 2 ที่เป็นแผนยุทธศาสตร์หลักในการดำเนินการ พัฒนาความปลอดภัยด้านสารเคมีของประเทศอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่ปี 2540 จนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ในเว็บไซต์นี้ยังมีข้อมูล องค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วย การพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการสารเคมี อนุสัญญาและข้อตกลง

อ่านต่อหน้า 8

ต่อจากหน้า 7

ด้านสารเคมีระหว่างประเทศ (International Agreement) โครงการ Thailand - UNITAR/ILO GHS Capacity Building และหากท่านต้องการข้อมูลเพิ่มเติม เว็บไซต์นี้มีเมนูลิงค์ไปเว็บไซต์หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและระหว่างประเทศที่น่าสนใจอีกมากมาย

ดังนั้น Thailand Chemical Safety Website จึงเป็นช่องทางหนึ่งในการรับรู้ข้อมูลการพัฒนางานความปลอดภัยด้านสารเคมีของประเทศและระหว่างประเทศ สำหรับท่านที่มีคำแนะนำหรือต้องการติชม กรุณาส่งความคิดเห็นของท่านมาที่ forum4@health.moph.go.th ทางคณะกรรมการยินดีอย่างยิ่งที่จะรับไว้เพื่อนำไปปรับปรุงเว็บไซต์ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

เชิญส่งบทความ ข้อเสนอแนะ คำถาม บอกรับเป็นสมาชิก หรือขี้มเอกสารที่
กลุ่มพัฒนาความปลอดภัยด้านสารเคมี สำนักความร่วมมือระหว่างประเทศ อาคาร 3 ชั้น 4
สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา โทร. 0-2590-7289, 0-2590-7021 โทรสาร. 0-2590-7287
และที่ tcsnet@fda.moph.go.th หรือ <http://203.157.72.102/csnet/index.asp>

คณะกรรมการ

ที่ปรึกษา นพ.ศิริวัฒน์ ทิพย์ธราดล

และ ภญ.นิตยา แยมพยัคฆ์

- นพ.ณรงค์ศักดิ์ อังคะสุวพลา
- น.ส.พรพิศ ศิลขุฑูร์
- นพ.ศุภชัย รัตนมณีฉัตร
- พญ.จิรพร เกตุปรีชาสวัสดิ์
- ดร.ดวงทิพย์ หงษ์สมุทร
- ดร.ออรัด คงพานิช
- นพ.สุวิทย์ วิบุลผลประเสริฐ
- นางนิตยา มหาผล
- ดร.ทรงศักดิ์ ศรีอนุชาต
- ดร.จารุพงษ์ บุญ-หลง
- นางอมรรัตน์ ลิ้นะนิธิกุล
- นายณวัฒน์ อิมสมบูรณ์
- นพ.วิฑูร พูลเจริญ
- นางฉันทนา จุติเทพารักษ์
- นางเยาวลักษณ์ เพชรรัตน์
- นายธีระศักดิ์ พงศ์พนาไกร
- นายปานศักดิ์ ปราโมกษ์ชน
- น.ส.สุวิรัชชา อรรถวรรัตน์